

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

ПРОГРАМА

Нормативна навчальної дисципліни

підготовки _____бакалавра

спеціальності 013 Початкова освіта

(Шифр за ОПП– ПН. 11)

Коломия

201 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: _____ доц. Поясик О.І. _____

Обговорено та рекомендовано до видання

«__» _____ 20__ р., протокол № _____

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Історія педагогіки**» складена відповідно до варіативної частини освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста спеціальності **013 «Початкова освіта»**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організація професійної підготовки фахівців з вищою освітою за фахом «**Початкова освіта**»

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна є базовою.

Дисципліни, на які спирається ця дисципліна: педагогіка, історія, історія культури, історія філософії.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Історія зарубіжної школи і педагогіки
2. Історія української школи і педагогіки

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історії педагогіки» є:

Розкриття особливостей організації навчально-виховного процесу в сучасній школі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історії педагогіки» є:

- сформуванню у студентів цілісну систему поглядів на історію педагогічної думки й освіти як людської цивілізації в цілому, так і в Україні зокрема як складову історії - становлення людства;
- розкрити тенденції, закономірності та специфіку розвитку педагогіки;
- забезпечити опанування студентами як світової, так і національної історико-педагогічної спадщини та усвідомлення значущості виховання у розвитку суспільства;
- навчити майбутніх педагогів застосовувати набуті знання у практичній діяльності;
- сприяти виконанню студентами пошукової діяльності, розвитку їхнього творчого потенціалу та формування професійного педагогічного світогляду.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- тенденції, закономірності та специфіку розвитку педагогіки;
- цілі суспільства щодо виховання особистості на різних етапах розвитку людської цивілізації;
- закони, закономірності, принципи, методи та основні форми організації виховного процесу на різних етапах розвитку людського суспільства;
- підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища;
- особливості розвитку шкіл у світовій цивілізації;
- погляди провідних вітчизняних і зарубіжних педагогів щодо навчання і виховання дітей і молоді;
- особливості національної системи навчання і виховання, її становлення і розвиток;

вміти:

- вивчати й аналізувати історико-педагогічну літературу, різні педагогічні концепції, підходи до процесу виховання і розвитку педагогічної думки в цілому;
- формулювати провідні цілі виховної роботи згідно з вимогами розвитку суспільства на різних етапах становлення людської цивілізації;
- моделювати форми і методи самоосвіти та саморозвитку особистості;
- оперувати педагогічною термінологією;

- виконувати пошукову діяльність в галузі педагогіки та історії педагогіки;
- застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредита ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки

Тема 1. Предмет і завдання історії педагогіки. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах стародавнього світу

Предмет, завдання, значення та структура курсу «Історія педагогіки». Історія педагогіки як історична і педагогічна наука. Зв'язок історії педагогіки з історією матеріальної і духовної культури. Історія педагогіки як фахова і як культурологічна дисципліна. Принципи побудови і методи дослідження історії педагогіки. Джерела історії педагогіки, їх класифікація. Виховання та навчальна практика у країнах Стародавнього Сходу. Основні ознаки виховання у період становлення рабовласницького суспільства. Передумови виникнення перших шкіл. Розвиток систем письма у стародавніх народів. Характеристика шкільництва у стародавніх Шумері, Єгипті, Китаї, Індії. Освітньо-виховні системи у державах Стародавньої Греції.

Тема 2. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації

Загальна характеристика епохи середньовіччя у Європі. Основні ознаки й умови розвитку виховання й освіти. Основні типи виховання та освіти у Європі у період розквіту феодалізму: церковне, лицарське, бюргерське, практичне. Виховання й освіта жінок. Зміст освіти у церковних школах. Індивідуально-груповою формою навчання. Розвиток університетської освіти у середньовічній Європі.

Тема 3. Педагогічна система Яна Амоса Коменського

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Яна Амоса Коменського. Принципи природовідповідності та народності виховання – методологічна основа педагогічної теорії Коменського.

Вчення про школу. Вікова періодизація. Структура навчальних закладів, зміст освіти в них та вимоги до організації їх діяльності.

Дидактичні погляди Коменського. Вимоги до визначення змісту освіти. Принципи навчання. «Золоте правило дидактики». Проблема організації шкільного навчання. Обґрунтування класно-урочної системи. Проблема підручника та вимоги до нього.

Тема 4. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII – XVIII ст.

Педагогічна концепція Дж. Локка. Педагогічні ідеї французьких філософів-просвітників XVIII ст. К. Гельвеція і Д. Дідро. Педагогічна теорія Ж.-Ж. Руссо, загальні принципи розробленої ним виховної системи. Педагогічні ідеї французьких філософів-просвітників XVIII ст. К. Гельвеція і Д. Дідро. Педагогічна теорія Ж.-Ж. Руссо, загальні принципи розробленої ним виховної системи. Теорія природного і вільного виховання. Періодизація життя дитини, зміст і методи навчання й виховання на кожному з вікових періодів. Особливості народної освіти у країнах Західної Європи XVII–XVIII ст. Моніторіальна система Бель-Ланкастера.

Тема 5. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX–XX ст.

Педагогічна система Й. Песталоцці. Принцип природовідповідності. Теорія елементарної освіти. Дидактичні погляди, започаткування теорії формальної освіти. Методика початкового навчання. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею учнів. Песталоцці про вчителя.

Основні ідеї педагогіки філантропізму та її представників: І. Базедова, Х. Кампе, Х. Зальцмана, Б. Блаше та ін. Педагогічні ідеї В. Гумбольта.

Педагогічні погляди А. Дістервега. Дістервег про вчителя і його підготовку.

Педагогічна теорія Й. Гербарта. Ідея виховуючого навчання. Педагогічні погляди і діяльність соціалістів-утопістів Р.Оуена та Ш. Фур'є.

Педагогічне вчення Ф.Фребеля. Прогресивна педагогіка в Росії. Педагогічні погляди і діяльність Л.Толстого. Теорія вільного виховання. Педагогічні погляди П. Лесгафта.

ТЕМА 6. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX– початку XX ст

Нові тенденції у педагогічній теорії і практиці зарубіжних країн кінця XIX – поч. XX ст. Педагогічні ідеї Е. Кей, Г. Шаррельмана. Педагогічна система М.Монтессорі. Експериментальна педагогіка та її представники. Прагматична педагогіка. Педагогічні ідеї Дж. Дьюї. Теорія «громадянського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера. Педагогіка «нового виховання» і «нових шкіл».

Змістовий модуль 2.ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Тема 7. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі

Виховання у східних слов'ян. Виникнення і поширення писемності у східних слов'ян.

Зародження і розвиток шкільної освіти в Київській Русі. Характеристика основних типів шкіл і виховання. Зміст і методика шкільного навчання. Освіта і виховання жінок. Ярослав Мудрий і розповсюдження книгописання на Русі. Педагогічна думка у Київській Русі. Характеристика перекладних та оригінальних літературно-педагогічних пам'яток Київської Русі XI–XII ст.

Тема 8. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI - XVIII ст.)

Умови й загальна характеристика розвитку освіти в Україні у XVI –XVIII ст. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні. Львівська братська школа і її значення. Острозька академія, її заснування, зміст освіти та роль у розвитку національної освіти. Києво-Могилянська академія, її організація, зміст і методика навчання.

Виховання й освіта в Запорізькій Січі. Педагогічна думка в Україні XVI – перша пол. XVII ст. (І.Федоров, Лаврентій і Стефан Зизаніїв, І. Вишенський, К. Ставровецький, І. Борецький, П.Беринда, Г. Смотрицький, М. Смотрицький, Є. Славинецький і ін.).

Освіта Правобережної і Західної України у другій пол. XVII–XVIII ст. Єзуїтські, протестантські, уніатські школи на Правобережжі. Українське просвітництво XVIII ст. Педагогічні погляди і діяльність Г.Сковороди. Ідея природного виховання. Принцип народності в педагогічній спадщині Сковороди. Сковорода про вчителя і вчительську працю. Освітня діяльність С. Яворського, Ф. Прокоповича.

Тема 9. Розвиток української педагогіки й шкільництва у першій половині XIX ст.

Характеристика системи освітніх закладів в Україні під Російською імперією у першій пол. XIX ст. Освіта в Східній Галичині, на Буковині і Закарпатті у першій половині XIX ст.

Педагогічна думка в Україні першої пол. XIX ст. Педагогічні ідеї Т. Шевченка.

Розвиток прогресивних педагогічних ідей у творчості та діяльності І. Котляревського, П. Куліша. Куліш і проблема створення українського підручника. Створення української абетки, правопису «кулішівка». Освітні виховні ідеї М. Костомарова. Педагогічні погляди і діяльність М. Драгоманова. Історико-педагогічне значення діяльності діячів «Руської трійці» – М. Шашкевича, Я. Головацького, І. Вагилевича.

Педагогічна діяльність О. Духновича.

Тема 10. Педагогічна система К.Д. Ушинського

Головні віхи життя і діяльності К. Д. Ушинського. Дидактичні погляди Ушинського. Основні закономірності процесу навчання.

Ушинський про гармонійний розвиток особистості. Роль праці у житті і вихованні людини.

Ушинський про вчителя і його підготовку. Система і зміст педагогічної освіти. Педагогічна практика як елемент підготовки вчителя. Проблема підвищення кваліфікації вчителів. Вплив педагогічних ідей Ушинського на розвиток педагогіки і школи в Україні.

Тема 11. Розвиток української педагогіки і шкільництва у другій половині XIX - на початку XX ст.

Характеристика розвитку освіти в Україні під Російською імперією у другій пол. XIX ст. Система навчальних закладів початкової і середньої освіти та особливості поширення в Україні. Розвиток недільних шкіл. Реформа вищої освіти. Особливості вищої жіночої освіти в Україні. Створення нових типів навчальних закладів. Характеристика системи народної освіти, яка склалася в Росії і на територіях підросійської України на початку XX ст.

Характеристика розвитку освіти й шкільництва на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. – на початку XX ст. Запровадження утравізму в школі. Розвиток жіночої освіти. Особливості розвитку педагогічної освіти в Західній Україні. Вища освіта.

Боротьба українського в Україні другої половини XIX ст. Педагогічні погляди і діяльність М. Пирогова, Х. Алчевської, М. Корфа, Б. Грінченка, І. Франка, Л. Українки, Т. Лубенця.

Тема 12. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.

Доба української революції і початок національного, культурного й освітнього відродження. Виникнення Центральної Ради і її діяльність. Освіта в Україні під час Тимчасового уряду (лютий-червень 1917 р.). Розвиток освіти у період Гетьманату. Освітня політика у період Директорії відновленої УНР. Діяльність ЗУНРу галузі освіти і виховання. Педагогічні ідеї С. Сірополька.

Освіта у перші роки становлення радянської влади в Україні (1917–1920 рр.). Розвиток українського шкільництва між першою і другою світовими війнами. Характеристика програмно-методичної роботи, змісту, організації та методів навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах Радянської України у 20-30 рр. Уніфікація освіти в Радянській Україні у 30-х роках, запровадження нової системи освіти. Українська школа у роки другої світової війни. Розвиток української освіти в повоєнний час. Освітні реформи 50–80-х років.

Тема 13. Розвиток української педагогічної науки в Україні у XX ст.

Просвітницька діяльність і педагогічні погляди відомих діячів періоду української революції (1917–1919 рр.): М. Грушевський, І. Стешенко, С. Русова. Педагогічна спадщина Г. Ващенко.

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Антона Семеновича Макаренка. Вчення про виховний дитячий колектив. Питання трудового виховання дітей та поєднання навчання із продуктивною працею. Виховання дітей в сім'ї. Думки А. Макаренка з питань педагогічної майстерності.

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Василя Олександровича Сухомлинського. Питання формування культури розумової праці школярів у спадщині В. Сухомлинського. Всебічний і гармонійний розвиток особистості як основа виховання дитини. Проблема самовиховання. Виховання колективізму, гармонія інтересів особистості і колективу.

Відродження національної системи виховання та шкільництва у період становлення незалежної України у кінці XX ст. Регіональні концепції національної школи, повернення до джерел народної педагогіки. Державно-правові документи про визначення стратегій і перспектив розвитку освіти в Україні на XXI ст.

3. Рекомендована література

№ з/п	Автор(и)	Назва	Видавництво, рік
Базова література			
1	Артемова Л. В.	Історія педагогіки України : підруч.	К. : Либідь, 2006. – 420с.
2	Зайченко І. В.	Історія педагогіки : у двох книгах	К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – Кн. 1. – 624с., – Кн. 2. – 1032 с.
3	Кравець В.	Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів	Тернопіль, 1996. – 436 с.
4.	Левківський М. В.	Історія педагогіки: підручник	Київ: центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.
5.	Любар О.О., Федоренко Д.Т.	Історія педагогічної думки іосвітивУкраїні / О.О. Любар, Д.Т. Федоренко. – Ч.ІІІ.: У неволі. –	К., 1996. – 104 с.
6.		Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України	від 17 квітня 2002 року № 347/2002. – 25 с.
7.	Поясик О.І.	Історія педагогіки: навчальний посібник	Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – 272 с.
8.		Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб.; за ред. О. В. Сухомлинської. – [в 2-х т.]	К. : Либідь, 2005.
Допоміжна література			
8.	Андрухів І.	Західноукраїнські молодіжні товариства “Сокіл”, “Січ”, “Пласт”, “Луг”	Івано-Франківськ, 1992. – 79 с.
9.	Волкова Н. П.	Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [3-ге вид., стер.]	К. : Академвидав, 2009. – 616 с.
10.		Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень	К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
11.	Завгородня Т.	Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919-1939 роки).	Івано-Франківськ: Плай, 1999. –210
12.	Зайченко І. В.	Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Іван Васильович Зайченко. – [2-ге вид.]	К. : Освіта України, 2008. – 528 с.

13.	Кіт Г., Тарасенко Г.	Українська народна педагогіка. Курс лекцій : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] /	Вінниця : Едельвейс і К, 2008.– 302 с.
14.	Максимюк С. П.	Педагогіка : навч. посіб. / Світлана Петрівна Максимюк.	К. : Кондор, 2009. – 670 с.
15.	Ступарик Б.	Шкільництво Галичини (1772-1939 рр.) –	Івано-Франківськ: Рекламне агенство, 1994. – 144 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: усний контроль – співбесіда, індивідуальне чи фронтальне опитування тощо; письмовий контроль – тести, самостійні та контрольні роботи.

Примітки:

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Коломийський інститут

Кафедра педагогіки і психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____
“ ____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПН.11 Історія педагогіки

Спеціальність 013 «Початкова освіта»

Коломийський навчально-науковий інститут

Коломия – 2017 рік

Робоча програма «Історія педагогіки» для студентів за напрямом підготовки «Початкова освіта». – 2017 р. – 28 с.

Розробники: Поясик О., завідувач кафедри педагогіки і психології, кандидат педагогічних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і психології

Протокол від « » 2017 р. №

Завідувач кафедри педагогіки і психології _____ (Поясик О. І.)

Схвалено методичною комісією інституту.

Протокол від « » 2017 р. №

«_____» _____ 2017 р.

Голова _____ (Лаппо В.В.)

©Поясик О.І., 2017 рік

©Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2017

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна	
	Напрямок підготовки 013 Початкова освіта		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		I	I
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		I	I
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Бакалавр»	14 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	70 год.
		Індивідуальне завдання	
		Вид контролю: <i>залік</i>	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3%:66,7%

для заочної форми навчання – 11,1 %:88,9%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є орієнтування студентів щодо змісту навчання і виховання підростаючого покоління на різних етапах розвитку людської цивілізації, історико-педагогічного процесу в Україні з позицій цілісного концептуального підходу у контексті розвитку світового культурно-освітнього процесу; розвивати практичні вміння, що забезпечують творчість та ініціативу в різних видах діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Історія педагогіки» є:

- сформувати у студентів цілісну систему поглядів на історію педагогічної думки й освіти як людської цивілізації в цілому, так і в Україні зокрема як складову історії становлення людства;
- розкрити тенденції, закономірності та специфіку розвитку педагогіки;
- забезпечити опанування студентами як світової, так і національної історико-педагогічної спадщини та усвідомлення значущості виховання у розвитку суспільства;
- навчити майбутніх педагогів застосовувати набуті знання у практичній діяльності;
- сприяти виконанню студентами пошукової діяльності, розвитку їхнього творчого потенціалу та формування професійного педагогічного світогляду.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- тенденції, закономірності та специфіку розвитку педагогіки;
- цілі суспільства щодо виховання особистості на різних етапах розвитку людської цивілізації;
- закони, закономірності, принципи, методи та основні форми організації виховного процесу на різних етапах розвитку людського суспільства;
- підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища;
- особливості розвитку шкіл у світовій цивілізації;
- погляди провідних вітчизняних і зарубіжних педагогів щодо навчання і виховання дітей і молоді;
- особливості національної системи навчання і виховання, її становлення і розвиток;

вміти:

- вивчати й аналізувати історико-педагогічну літературу, різні педагогічні концепції, підходи до процесу виховання і розвитку педагогічної думки в цілому;
- формулювати провідні цілі виховної роботи згідно з вимогами розвитку суспільства на різних етапах становлення людської цивілізації;
- моделювати форми і методи самоосвіти та саморозвитку особистості;
- оперувати педагогічною термінологією;
- виконувати пошукову діяльність в галузі педагогіки та історії педагогіки;
- застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки

Тема 1. Предмет і завдання історії педагогіки. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах стародавнього світу

Предмет, завдання, значення та структура курсу «Історія педагогіки». Історія педагогіки як історична і педагогічна наука. Зв'язок історії педагогіки з історією матеріальної і духовної культури. Історія педагогіки як фахова і як культурологічна дисципліна. Принципи побудови і методи дослідження історії педагогіки. Джерела історії педагогіки, їх класифікація. Виховання та навчальна практика у країнах Стародавнього Сходу. Основні ознаки виховання у період становлення рабовласницького суспільства. Передумови виникнення перших шкіл. Розвиток систем письма у стародавніх народів. Характеристика шкільництва у стародавніх Шумері, Єгипті, Китаї, Індії. Освітньо-виховні системи у державах Стародавньої Греції.

Тема 2. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації

Загальна характеристика епохисередньовіччя у Європі. Основні ознаки й умови розвитку виховання й освіти. Основні типи виховання та освіти у Європі у період розквіту феодалізму: церковне, лицарське, бюргерське, практичне. Виховання й освіта жінок. Зміст освіти у церковних школах. Індивідуально-групова форма навчання. Розвиток університетської освіти у середньовічній Європі.

Тема 3. Педагогічна система Яна Амоса Коменського

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Яна Амоса Коменського. Принципи природовідповідності та народності виховання – методологічна основа педагогічної теорії Коменського.

Вчення про школу. Вікова періодизація. Структура навчальних закладів, зміст освіти в них та вимоги до організації їх діяльності.

Дидактичні погляди Коменського. Вимоги до визначення змісту освіти. Принципи навчання. «Золоте правило дидактики». Проблема організації шкільного навчання. Обґрунтування класно-урочної системи. Проблема підручника та вимоги до нього.

Тема 4. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII – XVIII ст.

Педагогічна концепція Дж. Локка. Педагогічні ідеї французьких філософів-просвітників XVIII ст. К. Гельвеція і Д. Дідро. Педагогічна теорія Ж.-Ж. Руссо, загальні принципи розробленої ним виховної системи. Педагогічні ідеї французьких філософів-просвітників XVIII ст. К. Гельвеція і Д. Дідро. Педагогічна теорія Ж.-Ж. Руссо, загальні принципи розробленої ним виховної системи. Теорія природного і вільного виховання. Періодизація життя дитини, зміст і методи навчання й виховання на кожному з вікових періодів. Особливості народної освіти у країнах Західної Європи XVII–XVIII ст. Моніторіальна система Бель-Ланкастера.

Тема 5. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.

Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX–XX ст.

Педагогічна система Й. Песталоцці. Принцип природовідповідності. Теорія елементарної освіти. Дидактичні погляди, започаткування теорії формальної освіти. Методика початкового навчання. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею учнів. Песталоцці про вчителя.

Основні ідеї педагогіки філантропізму та її представників: І. Базедова, Х. Кампе, Х. Зальцмана, Б. Блаше та ін. Педагогічні ідеї В. Гумбольта.

Педагогічні погляди А. Дістервега. Дістервег про вчителя і його підготовку.

Педагогічна теорія Й. Гербарта. Ідея виховуючого навчання. Педагогічні погляди і діяльність соціалістів-утопістів Р. Оуена та Ш. Фур'є.

Педагогічне вчення Ф.Фребеля. Прогресивна педагогіка в Росії. Педагогічні погляди і діяльність Л.Толстого. Теорія вільного виховання. Педагогічні погляди П. Лесгафта.

ТЕМА 6. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX– початку XX ст.

Нові тенденції у педагогічній теорії і практиці зарубіжних країн кінця XIX – поч. XX ст. Педагогічні ідеї Е. Кей, Г. Шаррельмана. Педагогічна система М.Монтессорі. Експериментальна педагогіка та її представники. Прагматична педагогіка. Педагогічні ідеї Дж. Дьюї. Теорія «громадянського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера. Педагогіка «нового виховання» і «нових шкіл».

Змістовий модуль 2.ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Тема 7. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі

Виховання у східних слов'ян. Виникнення і поширення писемності у східних слов'ян.

Зародження і розвиток шкільної освіти в Київській Русі. Характеристика основних типів шкіл і виховання. Зміст і методика шкільного навчання. Освіта і виховання жінок. Ярослав Мудрий і розповсюдження книгописання на Русі. Педагогічна думка у Київській Русі. Характеристика перекладних та оригінальних літературно-педагогічних пам'яток Київської Русі XI–XII ст.

Тема 8. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI - XVIII ст.)

Умови й загальна характеристика розвитку освіти в Україні у XVI –XVIII ст. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні. Львівська братська школа і її значення. Острозька академія, її заснування, зміст освіти та роль у розвитку національної освіти. Києво-Могилянська академія, її організація, зміст і методика навчання.

Виховання й освіта в Запорізькій Січі. Педагогічна думка в Україні XVI – перша пол. XVII ст. (І.Федоров, Лаврентій і Стефан Зизаніїв, І. Вишенський, К. Ставровецький, І. Борецький, П.Беринда, Г. Смотрицький, М. Смотрицький, Є. Славинецький і ін.).

Освіта Правобережної і Західної України у другій пол. XVII–XVIII ст. Єзуїтські, протестантські, уніатські школи на Правобережжі. Українське просвітництво XVIII ст. Педагогічні погляди і діяльність Г.Сковороди. Ідея природного виховання. Принцип народності в педагогічній спадщині Сковороди. Сковорода про вчителя і вчительську працю. Освітня діяльність С. Яворського, Ф. Прокоповича.

Тема 9. Розвиток української педагогіки й шкільництва у першій половині XIX ст.

Характеристика системи освітніх закладів в Україні під Російською імперією у першій пол. XIX ст. Освіта в Східній Галичині, на Буковині і Закарпатті у першій половині XIX ст.

Педагогічна думка в Україні першої пол. XIX ст. Педагогічні ідеї Т. Шевченка.

Розвиток прогресивних педагогічних ідей у творчості та діяльності І. Котляревського, П. Куліша. Куліш і проблема створення українського підручника. Створення української абетки, правопису «кулішівка». Освітні виховні ідеї М. Костомарова. Педагогічні погляди і діяльність М. Драгоманова. Історико-педагогічне значення діяльності діячів «Руської трійці» – М. Шашкевича, Я. Головацького, І. Вагилевича.

Педагогічна діяльність О. Духновича.

Тема 10. Педагогічна система К.Д. Ушинського

Головні віхи життя і діяльності К. Д. Ушинського. Дидактичні погляди Ушинського. Основні закономірності процесу навчання.

Ушинський про гармонійний розвиток особистості. Роль праці у житті і вихованні людини.

Ушинський про вчителя і його підготовку. Система і зміст педагогічної освіти. Педагогічна практика як елемент підготовки вчителя. Проблема підвищення кваліфікації вчителів. Вплив педагогічних ідей Ушинського на розвиток педагогіки і школи в Україні.

Тема 11. Розвиток української педагогіки і шкільництва у другій половині XIX - на початку XX ст.

Характеристика розвитку освіти в Україні під Російською імперією у другій пол. XIX ст. Система навчальних закладів початкової і середньої освіти та особливості поширення в Україні. Розвиток недільних шкіл. Реформа вищої освіти. Особливості вищої жіночої освіти в Україні. Створення нових типів навчальних закладів. Характеристика системи народної освіти, яка склалася в Росії і на територіях підросійської України на початку XX ст.

Характеристика розвитку освіти й шкільництва на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. – на початку XX ст. Запровадження утравізму в школі. Розвиток жіночої освіти. Особливості розвитку педагогічної освіти в Західній Україні. Вища освіта.

Боротьба українського в Україні другої половини XIX ст. Педагогічні погляди і діяльність М. Пирогова, Х. Алчевської, М. Корфа, Б. Грінченка, І. Франка, Л. Українки, Т. Лубенця.

Тема 12. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.

Доба української революції і початок національного, культурного й освітнього відродження. Виникнення Центральної Ради і її діяльність. Освіта в Україні під час Тимчасового уряду (лютий-червень 1917 р.). Розвиток освіти у період Гетьманату. Освітня політика у період Директорії відновленої УНР. Діяльність ЗУНРу галузі освіти і виховання. Педагогічні ідеї С. Сірополка.

Освіта у перші роки становлення радянської влади в Україні (1917–1920 рр.). Розвиток українського шкільництва між першою і другою світовими війнами. Характеристика програмно-методичної роботи, змісту, організації та методів навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах Радянської України у 20-30 рр. Уніфікація освіти в Радянській Україні у 30-х роках, запровадження нової системи освіти. Українська школа у роки другої світової війни. Розвиток української освіти в повоєнний час. Освітні реформи 50–80-х років.

Тема 13. Розвиток української педагогічної науки в Україні у XX ст.

Просвітницька діяльність і педагогічні погляди відомих діячів періоду української революції (1917–1919 рр.): М. Грушевський, І. Стешенко, С. Русова. Педагогічна спадщина Г. Ващенка.

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Антона Семеновича Макаренка. Вчення про виховний дитячий колектив. Питання трудового виховання дітей та поєднання навчання із продуктивною працею. Виховання дітей в сім'ї. Думки А. Макаренка з питань педагогічної майстерності.

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Василя Олександровича Сухомлинського. Питання формування культури розумової праці школярів у спадщині В. Сухомлинського. Всебічний і гармонійний розвиток особистості як основа виховання дитини. Проблема самовиховання. Виховання колективізму, гармонія інтересів особистості і колективу.

Відродження національної системи виховання та шкільництва у період становлення незалежної України у кінці XX ст. Регіональні концепції національної школи, повернення до джерел народної педагогіки. Державно-правові документи про визначення стратегій і перспектив розвитку освіти в Україні на XXI ст.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки												
Тема 1. Предмет і завдання історії педагогіки. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.		2	2			5	7	2	2			3
							3					3
Тема 2. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.		2	2			2	5	2				3
Тема 3. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.						2	5		2			3
Тема 4. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII–XVIII ст.		2	2			3	5	2				3
Тема 5. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.		2				4	5	2				3
Тема 6. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX–XX ст.		2				1	5					5
Разом за змістовим модулем 1	33	10	6			17	35	8	4			23
Змістовий модуль 2. Історія української школи і педагогіки												
Тема 7. Виховання, школа і педагогічна думка		2	2			2	6	2				4

Київської Русі. Виховання дітей у східних слов'ян.											
Тема 8. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоку українського Відродження (XVI – перша половина XVIII ст.).		2				3	6	2			4
Тема 9. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVII – кінці XVIII ст.		2	2			2	8				8
Тема 10. Розвиток української педагогіки й шкільництва у першій половині XIX ст.		2	2			3	6	2			4
Тема 11. Педагогічна система К. Д. Ушинського.		2	2				6		2		4
Тема 12. Розвиток української педагогіки і шкільництва у другій половині XIX – на початку XX ст.			2			3	8	2			6
Тема 13. Розвиток української педагогічної науки в Україні у XX ст.	6	2	2			2	7		2		4
Разом за змістовим модулем 2	37	14	10			15	46	8	4		34
Усього годин	70	14	16			30	81	16	8		57

5. Теми семінарських занять

(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки		
1	Освіта і виховання в дохристиянському добу	2

2	Виховання і школа в епоху Середньовіччя й Відродження	2
3	Розвиток освіти і педагогічної думки XVII – першій половині XIX ст.	2
Змістовий модуль 2. Історія української школи і педагогіки		
4	Школа й педагогічні ідеї XV – першої половини XVIII ст.	2
5	Розвиток освіти і педагогічної думки наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	2
6	Освітня діяльність і педагогічні погляди К. Д. Ушинського та О. В. Духновича	2
7	Просвітницька діяльність і педагогічні погляди видатних громадських діячів, письменників і педагогів другої половини XIX-початку XX ст. (теоретична конференція)	2
8	Освітня діяльність і літературно-педагогічна спадщина А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського в контексті сучасності	2
Разом		16

Теми семінарських занять
(заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки		
1	Розвиток освіти і педагогічної думки XVII – першій половині XIX ст.	2
Змістовий модуль 2. Історія української школи і педагогіки		
2	Освітня діяльність і педагогічні погляди К. Д. Ушинського та О. В. Духновича	2
Разом		4

7. Самостійна робота

№	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки		
1	Предмет і завдання історії педагогіки. Виховання у первісному суспільстві. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.	5
2	Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та	3

	Реформації.	
3	Педагогічна система Яна Амоса Коменського	2
4	Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII–XVIII ст.	3
5	Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.	4
6	Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX–XX ст.	1
Змістовий модуль 2. Історія української школи і педагогіки		
7	Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі. Виховання дітей у східних слов'ян.	2
8	Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша половина XVIII ст.).	3
9	Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVII – кінці XVIII ст.	2
10	Розвиток української педагогіки й шкільництва у першій половині XIX ст.	1
11	Педагогічна система К. Д. Ушинського.	2
12	Розвиток української педагогіки і шкільництва у другій половині XIX – на початку XX ст.	3
13	Розвиток української педагогічної науки в Україні у XX ст.	2
	Разом	30

Самостійна робота
(заочна форма навчання)

№	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки		
1	Предмет і завдання історії педагогіки. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.	
2	Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.	

3	Педагогічна система Яна Амоса Коменського	
4	Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII–XVIII ст.	
5	Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.	
6	Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX–XX ст.	
Змістовий модуль 2. Історія української школи і педагогіки		
7	Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі. Виховання дітей у східних слов'ян.	
8	Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша половина XVIII ст.).	
9	Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVII – кінці XVIII ст.	
10	Розвиток української педагогіки й шкільництва у першій половині XIX ст.	
11	Педагогічна система К. Д. Ушинського.	
12	Розвиток української педагогіки і шкільництва у другій половині XIX – на початку XX ст.	
13	Розвиток української педагогічної науки в Україні у XX ст.	
	Разом	70

8. Індивідуальне завдання

№	Зміст індивідуальної роботи	Обсяг (год.)	Форма контролю
1	Характерні риси педагогіки епохи Відродження та її найвидатніші представники. Виписати провідні ідеї «Великої дидактики» Я. А. Коменського	1	реферат
2	«Презентація» особи і педагогічних ідей визначних представників XVII – початку XVIII ст.	1	реферат
3	Педагогічна думка і школа козацької доби (українське барокко)	1	реферат
4	Діяльність «Руської трійці» в Галичині та Кирило-Мефодіївського братства в Наддніпрянській Україні в царині національного культурно-освітнього розвитку	1	реферат

5	Національний характер творчої спадщини та ідей народних педагогів К. Ушинського і О. Духновича К. Ушинський і О. Духнович про працю як важливий засіб виховання особистості	1	реферат
6	Педагогічна діяльність М. Пирогова. Педагогічні ідеї Т. Шевченка та П. Куліша. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди І. Франка та Х. Алчевської. Педагогічні ідеї у творчій спадщині М. Драгоманова та Б. Грінченка. Сутність педагогічних ідей М. Коцюбинського, Л. Українки, С. Васильченка.	1	реферат
7	Стратегічні завдання, пріоритетні напрямки та шляхи реформування системи освіти в Україні з метою входження її до Європейського освітнього співтовариства	1	реферат
	Разом	11	

9. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (словесні, практичні).
2. Самостійна робота з книгою.
3. Методи контролю.
4. Використання тестування.

10. Методи контролю

Контроль засвоєння матеріалу включає:

Тести, контрольна робота, робота на парах, реферат, контрольний підсумковий тест, оцінку відповідей та роботи на практичних заняттях.

Сумарна оцінка виставляється за 100-бальною шкалою.

Програмові вимоги до екзамену з курсу “Історія педагогіки”

Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки

1. Предмет, завдання і зміст курсу “Історія педагогіки” як науки і навчальної дисципліни
2. Афінівська система виховання.
3. Спартанська система виховання.
4. Зародження елементів педагогічної теорії у Стародавній Греції.
5. Виховання і навчання в країнах Стародавнього Сходу.
6. Особливості освітньо-виховної практики та педагогічної думки в епоху Середньовіччя. Виникнення університетів.
7. Сутність лицарського виховання.
8. Порівняльний аналіз розвитку освіти в Україні та інших державах Західної Європи в епоху Середньовіччя.
9. Педагогічні ідеї епохи Відродження та їх найвидатніші творці.
10. Сутність єзуїтського шкільництва.
11. Я.А.Коменський – основоположник педагогіки Нового часу.
12. Педагогічна система Дж.Локка.
13. Сутність педагогічної теорії Ж.Ж Руссо.
14. Внесок Й.Г.Песталоцці в педагогічну теорію і практику.
15. Сутність теорії елементарного навчання Й.Г.Песталоцці.

Змістовий модуль 2. Історія української школи і педагогіки

16. Виховання у східних слов'ян у дохристиянську епоху.
17. Становлення і розвиток шкільноосвітньої справи у княжу добу.
18. Зміст і методика навчання в школах Київської Русі.
19. Основні педагогічні пам'ятки Київської Русі.
20. Повчання дітям Володимира Мономаха як вінець педагогічної думки XI ст.
21. Розвиток школи і педагогічної думки в Галицько-Волинській державі.
22. Виховання і школа на українських землях у другій половині XIII – у XVI ст.
23. Братські школи в Україні та їх роль у боротьбі проти католицизму й ополячення українського народу.
24. Розвиток гуманістичної педагогічної думки вчителями братських шкіл (К.Ставровецький, Л.Зизаній, П.Беринда, І.Борецький, Г.Смотрицький, М.Смотрицький та ін.)
25. Статут Львівської братської школи (загальна характеристика).
26. Організація та діяльність Острозької академії.
27. Створення та функціонування Київської братської школи.
28. Києво-Могилянська академія як осередок культурного життя в Україні.
29. Провідні діячі та випускники Києво-Могилянської академії (П.Могила, І.Галятовський, І.Гізель, Л.Баранович та ін.).
30. Школи в Запорізькій Січі: особливості функціонування, мета, завдання, зміст навчання й виховання.
31. Козацька педагогіка як унікальне явище світової педагогічної думки: її мета, складові частини та засоби реалізації.
32. Розвиток принципів гуманізму й демократизму в братських, січових і полкових школах.

33. Причини та зміст реформування освіти у провідних державах Заходу у другій половині XIX – на поч. XX ст.
34. Основні напрями у зарубіжних педагогічних теоріях у другій половині XIX – на поч. XX ст. та їх найвідоміші представники (Г.Кершенштайнер, Е.Кей, Е.Мейман, М.Монтессорі, Дж.Дьюї та ін.).
35. Розвиток школи в країнах Західної Європи у другій половині XX ст.
36. Сучасний стан освіти у провідних державах Заходу.
37. Провідні течії в зарубіжній педагогіці сучасності.
38. Педагогічні погляди Г.Сковороди.
39. Видатні українські педагоги й громадські діячі XVI –XVIII ст.
40. Система освіти в Україні під Російською імперією.
41. Розвиток освіти на Правобережній та Західній Україні.
42. Особливості розвитку школи на західноукраїнських землях наприкінці XVIII – на поч. XIX ст.
43. Освіта на західноукраїнських землях.
44. Освітні програми "Руської трійці".
45. Освітні програми Кирило-Мефодіївського товариства.
46. Педагогічні погляди та просвітницька діяльність видатних діячів другої половини XIX – початку XX ст. (М.Пирогов, Т.Шевченко, П.Куліш, І.Франко, М.Драгоманов, Б.Грінченко, Х.Алчевська, М.Коцюбинський, Ю.Федьковича, Леся Українка, С.Васильченко, Т. Лубенець).
47. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди О.Духновича.
48. Дидактичні погляди К.Ушинського.
49. Ідея народності виховання як основа педагогічної концепції К.Ушинського.
50. Школа в Наддніпрянській Україні в 60-х – 70-х рр. XIX ст. Сутність і реакційний характер освітніх реформ царського уряду того періоду; антиукраїнська спрямованість Валуєвського циркуляру й Емського указу.
51. Недільні школи в Україні: теорія та практика функціонування.
52. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди М.Драгоманова.
53. Особливості розвитку шкільництва на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Освітні реформи Австро-Угорського уряду 60-х – 70-х рр. та їх вплив на становище української школи в Галичині.
54. Стан початкової, середньої та вищої школи на східноукраїнських землях наприкінці XIX – на поч. XX ст.
55. Освітня діяльність земств у підросійській Україні. М.Корф і земське шкільництво.
56. Просвітницько-педагогічна діяльність українських громадських організацій на межі XIX – XX ст. ("Громади", "Просвіти", жіночі та вчительські об'єднання).
57. Розвиток педагогічної думки та освіти в Галичині в кінці XIX –на поч. XX ст.
58. Розбудова національної школи в період української революції 1917-1919 рр.
59. ЗУНР і становлення національної школи.
60. Визначні представники педагогічної думки періоду національно-визвольних змагань 1917-1920 рр. (М.Грушевський, І.Стешенко, С.Сірополко, І.Огієнко, Я.Чепіга).

61. С.Русова – визначна громадська діячка і педагог України.
62. Педагогічні погляди Г.Ващенка.
63. Педагогічна спадщина А.Макаренка.
64. Становлення і розвиток системи освіти в Україні у 20-х -30-х рр. ХХ ст.
65. Особливості розвитку школи і педагогічної думки на західноукраїнських землях у міжвоєнну добу (20-х -30 –х рр. ХХ ст.).
66. Українська школа в 40-х – 60-х ррХХ ст. Сутність освітніх реформ цього періоду.
67. Стан української школи і педагогіки в 70-х – 80-х рр. ХХ ст.
68. Освітня діяльність і педагогічна спадщина В.Сухомлинського.
69. Українська народна педагогіка про трудове, моральне та сімейне виховання.
70. Народна дидактика.
71. Особливості та проблеми становлення і розвитку національної системи й виховання в незалежній Україні.
72. Конституція України про освіту. Державні освітні документи сучасності як методологічна основа розвитку національної школи в Україні (Закон "Про освіту", Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. та ін.).
73. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника: погляд у минуле.
74. Розвиток української історико-педагогічної науки на межі ХХ – ХХІ ст. (основні напрямки дослідження, персоналії).

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування Модуль 1		Модуль 2	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Самостійна робота –5	50	100
Тести –15 Робота на парах– 10	Контрольна робота – 10 Робота на парах – 10			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
80 – 89	B	
70 – 79	C	
60 – 69	D	
50 – 59	E	
26 – 49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Підручники та посібники, зазначені у списку літератури (*матеріали та методичні рекомендації для студентів спеціальності “Початкова освіта”*).
2. Роздатковий матеріал на практичних заняттях (тестові завдання).
3. Нормативні документи.
4. Інтернет-ресурси: www.mon.gov.ua. – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України.
5. www.nbuiv.gov.ua. – веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського.
6. http://socgum.mdpu.org.ua/index.php?option=com_mtree&task=listcats&cat_id=1120
7. <http://novaknyha.com.ua/downloads/pdf/180.pdf>.
8. <http://studentam.net.ua/content/section/23/85/>
9. <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu>
10. http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712/
11. <http://www.info-library.com.ua/books-book-69.htm>

14. Рекомендована література

Базова

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. / Л. В. Артемова. – К. : Либідь, 2006. – 420с.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки : у двох книгах / Іван Васильович Зайченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – Кн. 1. – 624с., – Кн. 2. – 1032 с.
3. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / В.Кравець. – Тернопіль, 1996. – 436 с.
4. Левківський М. В. Історія педагогіки: підручник / М. В. Левківський. – Київ: центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.
5. Любар О.О., Федоренко Д.Т. Історія педагогічної думки і освіти в Україні / О.О. Любар, Д.Т. Федоренко. – Ч.ІІІ.: У неволі. – К., 1996. – 104 с.

6. Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. – 25 с.
7. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні : навч. посіб. / Людмила Андріївна Медвідь. – К. : Вікар, 2003. – 335 с.
8. Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах : навч. посіб. / Мосіяшенко В. А., Курок О. І., Задорожна Л. В.. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 266 с.
9. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб.; за ред. О. В. Сухомлинської. – [в 2-х т.]. – К. : Либідь, 2005.

Допоміжна

1. Андрухів І. Західноукраїнські молодіжні товариства “Сокил”, “Січ”, “Пласт”, “Луг”. – Івано-Франківськ, 1992. – 79 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [3-ге вид., стер.]. – К. : Академвидав, 2009. – 616 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Завгородня Т. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919-1939 роки). – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – 210 с.
5. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Іван Васильович Зайченко. – [2-ге вид.]. – К. : Освіта України, 2008. – 528 с.
6. Кіт Г. Українська народна педагогіка. Курс лекцій : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. Кіт, Г. Тарасенко. – Вінниця : Едельвейс і К, 2008. – 302 с.
7. Мазоха Д. С. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К. : Центр учбової літератури, 2005. – 232 с.
8. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. / Світлана Петрівна Максимюк. – К. : Кондор, 2009. – 670 с.
9. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Степан Сергійович Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.
10. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / [Кондрашова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К. : Знання, 2006. – 252 с.
11. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772-1939 рр.) – Івано-Франківськ: Рекламне агенство, 1994. – 144 с.
12. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – К., Видавничий центр «Академія», 2001. – 265 с.

1. <http://www.aacu.org/meetings/ppts/knefelkamppresentation.ppt>
2. <http://uk.wikipedia.org> / Середньовічна освіта
3. <http://www.portal-slovo.ru/Славеницький>
4. http://www.chl.kiev.ua/95/Writer_1/Kotlyarevbd.html
5. http://uk.wikipedia.org/wiki/Кирило-Мефодіївське_братство
6. <http://www.ukrlit.vn.ua/biography/Kostomarov.html>
7. http://uk.wikipedia.org/wiki/Ушинський_Константин_Дмитрович
8. <http://www.ukrlit.vn.ua/author/fedkovich.html>
9. <http://www.ukrlit.vn.ua/biography/grinchenko.html>
10. <http://www.ukrlit.vn.ua/author/vasilchenko.html>
11. <http://www.ukrlit.vn.ua/biography/franko.html>
12. http://uk.wikipedia.org/wiki/Лєся_Українка
13. http://pidruchniki.ws/kulturologiya/lubenets_timofiy_grigorovich
14. http://uk.wikipedia.org/wiki/Грушевський_Михайло_Сергійович
15. <http://histpol.pl.ua/pages/content.php?page=3017>
16. http://uk.wikipedia.org/wiki/Русова_Софія_Федорівна
17. http://uk.wikipedia.org/wiki/Ващенко_Григорій_Григорович
18. http://uk.wikipedia.org/wiki/Макаренко_Антон_Семенович
19. <http://tsikave.ostriv.in.ua/publication/code-1363d3aafb9a0/list-172f3738327>
20. http://uk.wikipedia.org/wiki/Сухомлинський_Василь_Олександрович